

УДК 37.043.2-056.3/.3:[005:001.895

DOI <https://doi.org/10.32782/2412-9208-2025-2-48-57>

**MANAGEMENT AND METHODOLOGICAL ASPECTS
OF THE IMPLEMENTATION OF INDIVIDUAL EDUCATIONAL
TRAJECTORIES OF CHILDREN WITH SPECIAL EDUCATIONAL
NEEDS**

**УПРАВЛІНСЬКІ ТА МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ
ІНДИВІДУАЛЬНИХ ОСВІТНІХ ТРАЄКТОРІЙ ОСІБ
З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ**

Iryna SYDORUK,

Doctor of Pedagogical Sciences,
Professor at the Department of Special
and Inclusive Education,
Lesya Ukrainka Volyn National
University
13, Voli Ave., Lutsk, 43025, Ukraine

Ірина СИДОРУК,

доктор педагогічних наук,
професор кафедри спеціальної
та інклюзивної освіти,
Волинський національний
університет імені Лесі Українки
просп. Волі, 13, м. Луцьк, 43025,
Україна

Sydoruk.Iryna@vnu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0003-3029-3142>

ABSTRACT

The article highlights the managerial and methodological aspects of implementing individual educational trajectories (IETs) for persons with special educational needs (SEN) within an inclusive educational environment. It emphasizes that the development of IETs serves as a mechanism for ensuring the right to quality education, taking into account each learner's abilities, needs, interests, and learning pace. The regulatory and legal framework governing the process of educational individualization is summarized, the relevant scientific literature is analyzed, and the main challenges of implementing Individualized Education Technology (IETs) in educational institutions are identified. The stages of IET implementation are outlined. The managerial foundations for implementing IETs are presented, including compliance with legal regulations, strategic planning, coordination among stakeholders involved in the implementation process, resource management, information, and analytical support, guidance for all participants in the educational process, ensuring flexibility and variability in educational delivery, and monitoring and evaluating outcomes. It is established that methodological support for IETs should be grounded in the principles of humanism, inclusiveness, collaboration, scientific rationale, and adaptability. Effective implementation of IETs requires not only a transformation of teaching approaches but also the creation of conditions for ongoing professional development of educators, well-established collaboration with specialists and families, and the integration of innovative methods and technologies. Only under such conditions can quality education be ensured for every person with SEN. The role of the head of the educational institution is emphasized as a strategic organizer of individualized learning. The article substantiates the necessity

of a comprehensive, interdisciplinary, and innovative model for IET implementation, integrated into educational policy and institutional development strategy. It concludes with a recommendation for further research focused on adapting international experience in IET implementation to the Ukrainian educational context.

Key words: *educational institution, individual educational trajectory, individual development program, persons with special educational needs, inclusive education, inclusive learning, managerial foundations, methodological support, educational management.*

Вступ. Реалізація права осіб з особливими освітніми потребами (далі – ООП) на здобуття освіти та можливість навчатися впродовж усього життя передбачає впровадження практики підтримки й супроводу під час здобуття освіти на будь-якому рівні незалежно від віку. Сучасна система освіти зорієнтована на індивідуальні потреби здобувачів і формування відповідних компетентностей, що закріплено законодавчо. Такий підхід потребує гнучкості навчання, адаптації до потреб конкретного здобувача освіти, зосередженості на розвитку компетентностей, необхідних для реалізації особистості в реальному житті.

Механізмом реалізації освітнього шляху, що ґрунтується на урахуванні індивідуальних можливостей особи та забезпеченні її потреб, є побудова індивідуальної освітньої траєкторії (далі – ІОТ) [2, с. 301].

Однак практична реалізація ІОТ у закладах освіти (далі – ЗО) стикається з низкою управлінських і методичних викликів: відсутністю систематичного підходу до організації індивідуального навчання, недостатньою компетентністю учасників освітнього процесу у сфері планування та супроводу ІОТ, обмеженими ресурсами для міждисциплінарної взаємодії, нестачею інструментів для моніторингу та корекції ІОТ для осіб з ООП.

Варто зауважити, що наявність ІОТ у ЗО є індикатором якості освітнього процесу. Зокрема, під час інституційного аудиту Державна служба якості освіти оцінює такі показники, як: участь педагогічних працівників у формуванні та реалізації ІОТ (у разі потреби), створення умов у закладі для реалізації ІОТ здобувачів освіти [6].

Індивідуалізація навчання осіб з ООП регулюється низкою нормативно-правових актів: Законами України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», державними стандартами, постановами КМУ щодо організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої та дошкільної освіти, Концепцією «Нова українська школа», Положенням про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти, Положенням про індивідуальну форму здобуття повної загальної середньої освіти тощо. Ці документи формують нормативне підґрунтя для реалізації індивідуального підходу до навчання та надають рекомендації учасникам освітнього процесу.

Зростає також зацікавлення науковців проблематикою індивідуалізації навчання осіб з ООП. Зокрема: С. Алексєєва досліджує дидактичні алгоритми розробки ІОТ; Н. Ярмола пропонує практичні кроки у щодо формування ІОТ для дітей з інтелектуальними порушеннями; Л. Шелестова, О. Барановська аналізують індивідуалізацію в умовах змішаного навчання в початковій школі; О. Бавольська пропонує модель індивідуальної підтримки учнів з ООП в контексті інклюзивної освіти; Ю. Рібцун, С. Тройніна, І. Котяш – використання адаптивних технологій у початковій освіті; М. Бобровський, С. Горбачов, О. Заплотинська, О. Ліннік – рекомендації до побудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладі загальної середньої освіти та ін.

Аналіз науково-педагогічної літератури та досвіду практичної діяльності фахівців зі спеціальної та інклюзивної освіти також дав змогу виокремити такі проблеми під час побудови ІОТ: висока бюрократизація процесу; формальність у побудові освітньої траєкторії; відсутність професійного спрямування під час формування плану навчання та відсутність неперервності профорієнтаційної діяльності на різних етапах здобуття освіти; поверхнева участь здобувача освіти; адаптація типових навчальних програм під особу з ООП без урахування потреб здобувача освіти («підтягування» предметів до яких в учня немає хисту без концентрації на тих напрямках, які є сильними сторонами здобувача); завершення ІОТ особи з ООП на етапі отримання повної загальної освіти [2, с. 301].

Незважаючи на значні напрацювання, залишаються актуальними питання наукового осмислення та обґрунтування управлінських і методичних аспектів розробки та впровадження ІОТ, які можуть стати основою ефективних моделей реалізації ІОТ в інклюзивному освітньому середовищі.

Мета статті – обґрунтування управлінських і методичних аспектів реалізації ІОТ осіб з ООП в умовах інклюзивного освітнього середовища та систематизація наукового доробку щодо визначення ефективних механізмів побудови й впровадження ІОТ у практику закладів освіти.

Методи та методики дослідження. Для реалізації поставленої мети використано теоретичні й емпіричні методи дослідження (аналіз науково-педагогічної літератури, синтез, узагальнення, педагогічне спостереження).

Результати та дискусії. Індивідуалізація навчання осіб з ООП – ключовий компонент інклюзивної освіти. Вона передбачає організацію освітнього процесу з урахуванням психофізичних особливостей, здібностей, інтересів і темпу навчання конкретного здобувача. До наукових засад індивідуалізації належать: особистісно орієнтований, компетентнісний, діяльнісний підходи; теорія зон найближчого розвитку; ідеї інклюзивної педагогіки.

В основі індивідуалізації навчання лежать принципи доступності (врахування можливостей особи щодо засвоєння навчального матеріалу), варіативності (використання різних форм, методів і темпів навчання), гуманізації (повага до прав та гідності дитини), суб'єктності (залучення дитини до планування, оцінювання та корекції власного навчання), партнерства (взаємодія між усіма учасниками освітнього процесу). Підходи до індивідуалізації в контексті інклюзивного навчання охоплюють різноманітні стратегії, методики та інструменти, зокрема: особистісно орієнтований, діагностико-прогностичний, компетентнісний, інклюзивно-диференційований підходи; універсальний дизайн в освіті (УДО) та підхід на основі ІОТ.

Законодавчо ІОТ визначається як персоналізований шлях реалізації особистісного потенціалу здобувача освіти, що формується через визначення освітніх цілей, вибору суб'єктів освітньої діяльності, форм здобуття освіти; навчальних планів, програм; навчальних предметів (інтегрованих курсів), інших освітніх компонентів, у тому числі вибірко-вих, і рівнів їх складності; форм організації освітнього процесу, методів, засобів навчання; темпів засвоєння освітньої програми та/або послідовності вивчення окремих навчальних предметів (інтегрованих курсів) [5].

Реалізація ІОТ відбувається у трьох напрямках: змістовий – передбачає опанування державних стандартів з урахуванням індивідуальних можливостей, запитів та інтересів; діяльнісний – впровадження сучасних педагогічних та цифрових технологій; процесуальний – організація педагогічного процесу відповідно до індивідуальних потреб [12].

Основними завданнями ІОТ, за визначенням науковців [10], є: вибір освітньої траєкторії з урахуванням потреб, можливостей та побажань здобувача; структурування навчального процесу за етапами з визначенням темпів і складності; адаптація засобів навчання згідно з принципом розумного пристосування; орієнтація на професійні навички та подальшу інтеграцію в професійне середовище; мотивація до саморозвитку впродовж життя [10, с. 302].

Вчені виокремлюють такі основні етапи побудова ІОТ: 1) I етап – зарахування особи з ООП до ЗО; 2) II етап – розроблення індивідуальної програми розвитку (далі – ІПР, документ, що забезпечує індивідуалізацію навчання особи з ООП, закріплює перелік необхідних психолого-педагогічних, корекційних потреб/послуг для розвитку дитини та розробляється групою фахівців з обов'язковим залученням батьків дитини з метою визначення конкретних навчальних стратегій і підходів до навчання [4]), індивідуальний супровід особи з ООП; 3) III етап – адаптація (зміна методів і способів навчання, рівня складності завдань з урахуванням індивідуальних потреб осіб з ООП без зміни загального обсягу навчального навантаження та очікуваних результатів навчання)/модифікація навчального

матеріалу (зміна змісту (шляхом спрощення, виключення, об'єднання тощо) навчання з урахуванням особливих освітніх потреб осіб із зміною загального обсягу навчального навантаження та очікуваних результатів навчання), проведення моніторингу реалізації ІПР [10].

За С. Алексєєвою [1], дидактичний алгоритм розроблення ІОТ включає: аналіз потреб і можливостей, визначення освітніх цілей, добір змісту та методів, планування навчання, реалізацію ІОТ та оцінювання результатів.

ІОТ може розроблятися на різні терміни: навчальний рік, семестр або більш короткострокові періоди; з окремого предмета (курсу) чи з групи предметів (зміст ІОТ включає: індивідуальний графік вивчення навчального предмета; визначення власних цілей дитини у вивченні конкретної теми або розділу; вибір оптимальної форми та темпу навчання; використання способів навчання, які відповідають індивідуальним особливостям учня; здійснення учнем самооцінювання власної діяльності) [3].

Важливим механізмом реалізації ІОТ є технологія індивідуального планування, що ґрунтується на: комплексному вивченні потреб і можливостей дитини (виявлення актуального рівня розвитку дитини, зони її найближчого розвитку, особливостей психофізичного розвитку); розробці ІПР (побудові індивідуального освітнього маршруту (далі – ІОМ)), індивідуального навчального плану (ІНП); реалізації ІПР (реалізації ІОМ); моніторингу реалізації ІПР, перегляді та внесенні змін [12; 7]. ІПР розробляється у співпраці педагогів, батьків і керівництва закладу, затверджується на рівні педагогічної ради ЗО та підписується батьками» [5].

ІОМ розглядається як варіативна структура освітньої діяльності учня, що враховує його індивідуальні особливості, активну позицію, та спрямована на досягнення запланованих освітніх результатів [11, с. 155]. Метою розроблення та реалізації ІОМ є забезпечення формування та реалізації потреби в самоактуалізації, саморозвитку на основі оптимізації та вибору навчального, психологічного та фізичного навантажень. Класифікація ІОМ здійснюється на основі різних критеріїв. Так, за спрямованістю освітніх інтересів учнів виділяють виховні (особистісно орієнтовані та соціально орієнтовані) та навчальні траєкторії (маршрути) (знанневоорієнтовані, творчоорієнтовані, практикоорієнтовані). За особливостями пізнавальної спрямованості учнів виділяють маршрути інтелектуальної пізнавальної спрямованості; маршрути творчої пізнавальної спрямованості; маршрути лідерської пізнавальної спрямованості. З огляду на темп засвоєння освітньої програми виділяють маршрути для учнів з ослабленим здоров'ям; для учнів з низькою навчальною мотивацією та труднощами в навчанні; для учнів зі спеціальними здібностями (підвищена емоційність, недостатній рівень саморегуляції, проблеми зі спілкуванням) тощо [11, с. 155].

Ми поділяємо позицію О. Бавольської та вважаємо, що успішна реалізація індивідуальних освітніх потреб здобувача освіти передбачає ефективну роботу команди психолого-педагогічного супроводу (КППС); складання ІПР; створення розвивального інклюзивного освітнього середовища; добір методів, прийомів та засобів навчання, ефективних для реалізації ІОТ особи з ООП; реалізацію корекційно-розвиткового складника, визначеного відповідно до категорії (типології) освітніх труднощів та ступеня їхнього прояву (рівень підтримки); співпрацю з громадою для гармонійного розвитку особи та входження її в активне суспільне життя [2, с. 301].

Механізми реалізації ІОТ для дітей з ООП з урахуванням рівня підтримки в умовах ЗО розкрито в постановках КМУ «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти» № 957 від 15 вересня 2021 р. [9] та «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти» № 530 від 10 квітня 2019 р. [8]. Узагальнено він передбачає: створення КППС особи з ООП; розроблення та виконання ІПР та ІНП (за потреби); підбір матеріалів, форм роботи під час організації освітнього процесу; адаптації та/чи модифікації змісту навчання; зміну результатів навчання; проведення відповідно до потреб дитини занять з жестової мови та розвитку слухового сприймання, просторового орієнтування, тактильного сприймання, альтернативної комунікації тощо; використання альтернативних методів навчання; проведення занять з самообслуговування; використання спеціальних методів, технологій та прийомів під час занять, у тому числі застосування жестової мови, шрифту Брайля, методів альтернативної комунікації, візуального розкладу тощо; надання додаткових корекційно-розвиткових та психолого-педагогічних послуг (занять); посилену увагу із сторони психолога ЗО; методичну підтримку та консультації учасників освітнього процесу педагогічними працівниками ІРЦ чи іншими фахівцями; проведення консультацій учасників освітнього процесу із можливим залученням інших фахівців; залучення до освітнього процесу інших фахівців, відповідно до визначеної потреби дитини з ООП; навчання за адаптованим розкладом, що передбачає відвідування ЗО відповідно до ІПР з обов'язковим періодичним включенням учня в освітній процес, відвідування учнем заходів із позашкільної діяльності з метою соціалізації; призначення асистента вчителя, асистента учня.

В Україні особа з ООП може здобувати повну загальну середню освіту за індивідуальною (сімейною (домашньою), педагогічного патронажу) (Положення про індивідуальну форму здобуття повної загальної середньої освіти), очною (денною) (Порядок організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти) формами. Можуть використовуватися технології дистанційного навчання відповідно до Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти (Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти).

Заклад освіти в особі керівника забезпечує реалізацію ІОТ таких здобувачів освіти через: врахування законодавства України, розроблення локальних документів на рівні ЗО; забезпечення права здобувачів освіти на ІОТ відповідно до їхніх потреб та можливостей; формування освітньої політики закладу з урахуванням індивідуалізації навчання; вибір суб'єктів освітньої діяльності та запропонованих ними форм здобуття освіти; проведення моніторингу освітніх потреб, інтересів, здібностей здобувачів освіти; розроблення ІНП та ІПР (у разі потреби); визначення освітніх цілей, етапів та ресурсів для реалізації ІОТ; інтеграцію ІОТ у стратегію розвитку ЗО; формування мультидисциплінарних команд; ефективне використання людських, фінансових, матеріально-технічних ресурсів; організацію навчання педагогів для реалізації ІОТ; організацію та проведення консультацій (у разі потреби) та оцінювання результатів навчання здобувачів освіти; надання доступу здобувачам освіти до безоплатного користування підручниками, навчальними посібниками та іншою літературою бібліотечного фонду, навчальною, науковою, виробничою, культурною, спортивною інфраструктурою ЗО тощо; психолого-педагогічний супровід учасників освітнього процесу; збір та аналіз даних про результати реалізації ІОТ; системне відстеження ефективності ІОТ; коригування ІОТ за результатами моніторингу. Таким чином, впровадження ІОТ – це комплекс дій, принципів, стратегій, механізмів, які забезпечують організацію, координацію та контроль процесу реалізації індивідуалізованого навчання в ЗО. У сучасних умовах ці управлінські засади є ключовими для реалізації компетентнісного, інклюзивного та особистісно орієнтованого підходів в освіті.

В організації індивідуалізованого навчання ключову роль відіграє керівник ЗО. Він задає стратегічний напрям (формує візію розвитку індивідуалізованого навчання в закладі, ініціює впровадження принципів індивідуального підходу в освітню політику закладу, забезпечує інтеграцію ІОТ у стратегію розвитку ЗО); забезпечує умови (планує та забезпечує матеріально-технічні, кадрові, інформаційні ресурси; формує необхідну нормативну базу (положень, процедур, інструкцій щодо ІОТ), створює гнучкий освітній простір для реалізації ІОТ, організовує роботу учасників освітнього процесу, сприяє підвищенню кваліфікації педагогічних працівників щодо впровадження ІОТ, формує команду педагогів, здатних до інновацій та гнучких форм навчання, підтримує ініціативу та професійне зростання педагогів); координує взаємодію учасників освітнього процесу (налагоджує ефективну комунікацію між учасниками освітнього процесу, підтримує партнерство з громадою, іншими освітніми та науковими установами для реалізації ІОТ, забезпечує відкритість управлінських рішень, підтримує інновації, мотивує колектив до прийняття нових форм і методів навчання); контролює якість реалізації ІОТ (аналізує ефективність впровадження ІОТ, забезпечує системний моніторинг і оцінювання ефективності індивідуалізованого навчання, здійснює управлін-

ське оцінювання діяльності педагогів, контролює дотримання прав дитини на освіту відповідно до її потреб і можливостей).

Висновки. Таким чином, ІОТ осіб з ООП забезпечує доступ до якісної освіти через індивідуалізацію навчання, розроблення ІПР, адаптацію середовища та залучення мультидисциплінарної підтримки.

Управлінські та методичні аспекти впровадження ІОТ мають базуватися на принципах гнучкості, науковості, інклюзивності, співпраці та гуманізму. Якісне впровадження ІОТ потребує не лише нормативної та інституційної підтримки, а й цілісного підходу до підготовки педагогічних кадрів, впровадження інновацій та тісної співпраці з родинами. Подальші дослідження доцільно спрямувати на компаративний аналіз моделей реалізації ІОТ в закордонних освітніх системах з метою адаптації ефективних практик до вітчизняного контексту.

Література

1. Алексеева С. Дидактичний алгоритм розроблення індивідуальної освітньої траєкторії. *Витоки педагогічної майстерності*. 2023. Випуск 32. С. 5–9.
2. Бавольська О. Модель індивідуальної підтримки учнів з особливими освітніми потребами в контексті інклюзивної освіти. *Інклюзивне навчання*. Вересень. 2022. № 3 (94). С. 89–97.
3. Бобровський М. В., Горбачов С. І., Заплотинська О. О., Ліннік О. О. Рекомендації до побудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладі загальної середньої освіти. 2-ге видання, перероб. і доп. Київ, Державна служба якості освіти, 2021. 350 с.
4. Про освіту: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 25.06.2025).
5. Про повну загальну середню освіту: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення: 25.06.2025).
6. Індивідуальна освітня траєкторія: запитання й відповіді для директора школи. URL: <https://sqe.gov.ua/individualna-osvitnya-traiektoriya/> (ДАТА ЗВЕРНЕННЯ: 25.06.2025).
7. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ : ТОВ «Агентство «Україна», 2019. 300 с.
8. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти: постанова Кабінету Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.06.2025).
9. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти: постанова Кабінету Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/957-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.06.2025).
10. Саранча І., Швед В., Омельченко О. Індивідуальна інклюзивна освітня траєкторія: сутність та зміст. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2021. Вип. 62. С. 299–306.
11. Шелестова Л. В., Барановська О. В. Індивідуалізація навчання в умовах змішаної форми організації освітнього процесу у початковій школі: методичний посібник / наук. ред. д. пед. наук, проф. О. В. Малихін. [Електронне видання]. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2024. 225 с.
12. Ярмола Н. Індивідуальна освітня траєкторія дитини з порушеннями інтелектуального розвитку: практичні кроки. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови. 2021, 1(14), 195–201.

References

1. Alekseeva, S. (2023). Dydaktychnyi alhorytm rozroblennia indyvidualnoi osvitnoi traiektorii [Didactic algorithm for developing an individual educational trajectory]. *Vytoky pedahohichnoi maisternosti – Origins of pedagogical mastery*, (32), 5–9. [in Ukrainian].
2. Bavolska, O. (2022). Model indyvidualnoi pidtrymky uchniv z osoblyvymy osvitnimy potrebamy v konteksti inkluzyvnoi osvity [A model of individual support for students with special educational needs in the context of inclusive education]. *Inkluzyvne navchannia – Inclusive education*, 3(94), 89–97. [in Ukrainian].
3. Bobrovskiy, M. V., Horbachov, S. I., Zaplotynska, O. O., & Linnik, O. O. (2021). Rekomendatsii do pobudovy vnutrishnoi systemy zabezpechennia yakosti osvity u zakladi zahalnoi serednoi osvity [Recommendations for building an internal system for quality assurance in general secondary education institutions] (2nd ed., revised and supplemented). Kyiv: Derzhavna sluzhba yakosti osvity. [in Ukrainian].
4. Zakon Ukrainy. Pro osvitnu: [Law of Ukraine. On education]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (June 25, 2025) [in Ukrainian].
5. Zakon Ukrainy. Pro povnu zahalnu seredniu osvitnu [Law of Ukraine. On complete general secondary education]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (June 25, 2025) [in Ukrainian].
6. Indyvidualna osvitnia traiektoria: zapytannia y vidpovidi dlia dyrektora shkoly [Individual educational trajectory: Questions and answers for school principals]. Retrieved from <https://sqe.gov.ua/individualna-osvitnya-traiektoriya/> (June 25, 2025) [in Ukrainian].
7. Inkluzyvna osvita: navchalnyi posibnyk [Inclusive education: A textbook]. 2019/ Kyiv: TOV «Ahentstvo "Ukraina"». [in Ukrainian].
8. Pro zatverdzhennia Poriadku orhanizatsii inkluzyvnoho navchannia u zakladakh doshkilnoi osvity: Postanova № 530 vid 10.04.2019 [On approval of the procedure for organizing inclusive education in preschool institutions: Resolution No. 530 dated 10.04.2019]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-2019-%D0%BF#Text> (June 25, 2025) [in Ukrainian].
9. Pro zatverdzhennia Poriadku orhanizatsii inkluzyvnoho navchannia u zakladakh zahalnoi serednoi osvity: Postanova № 957 vid 15.09.2021 [On approval of the procedure for organizing inclusive education in general secondary education institutions: Resolution No. 957 dated 15.09.2021]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/957-2021-%D0%BF#Text> (June 25, 2025) [in Ukrainian].
10. Sarancha, I., Shved, V., & Omelchenko, O. (2021). Indyvidualna inkluzyvna osvitnia traiektoria: sutnist ta zmist [Individual inclusive educational trajectory: essence and content]. *Suchasni informatsiini tekhnologii ta innovatsiini metodyky navchannia v pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy – Modern information technologies and innovative teaching methods in professional training: methodology, theory, experience, problems*, (62), 299–306. [in Ukrainian].
11. Shelestova, L. V., & Baranovska, O. V. (2024). Indyvidualizatsiia navchannia v umovakh zmishanoi formy orhanizatsii osvitnoho protsesu u pochatkovii shkoli: Metodychnyi posibnyk [Individualization of learning in the context of blended learning in primary school: Methodical manual] (O. V. Malykhin, Ed.) [Electronic edition]. Kyiv: Vydavnychiy dim «Osvita». [in Ukrainian].
12. Yarmola, N. (2021). Indyvidualna osvitnia traiektoria dytyny z porushenniamy intelektualnogo rozvytku: praktychni kroky [Individual educational trajectory of a child with intellectual disabilities: practical steps]. *Osvita osib z osoblyvymy potrebamy: shliakhy rozbudovy – Education of persons with special needs: paths of development*, 1(14), 195–201. [in Ukrainian].

АНОТАЦІЯ

У статті висвітлено управлінські та методичні аспекти реалізації індивідуальних освітніх траєкторій (ІОТ) осіб з особливими освітніми потребами (ООП) в інклюзивному освітньому середовищі. Наголошено, що побудова ІОТ є механізмом забезпечення права на якісну освіту, що ґрунтується на врахуванні індивідуальних можливостей, потреб, інтересів і темпу навчання кожного здобувача.

Узагальнено нормативно-правову базу, що регулює процес індивідуалізації навчання, проаналізовано наукові джерела з цієї проблематики та виявлено основні виклики в практиці впровадження ІОТ у закладах освіти.

Визначено завдання, напрями реалізації, етапи побудови та механізми реалізації ІОТ.

Розкрито управлінські засади впровадження ІОТ, які охоплюють: дотримання нормативно-правового забезпечення; стратегічне планування; координацію діяльності учасників освітнього процесу, залучених до реалізації ІОТ, управління ресурсами; інформативно-аналітичне супроводження процесу; підтримку та супровід усіх учасників освітнього процесу; забезпечення гнучкості та варіативності освітнього процесу; моніторинг реалізації ІОТ та оцінювання результатів їх впровадження.

Встановлено, що методичне забезпечення реалізації ІОТ має ґрунтуватися на принципах гуманізму, інклюзивності, співпраці, науковості та гнучкості. Ефективне впровадження ІОТ потребує не лише трансформації підходу до організації навчання, а й створення умов для постійної професійної підтримки педагогів, налагодженої взаємодії з фахівцями та родинами, а також застосування інноваційних методик і технологій.

Акцентовано на ролі керівника закладу освіти як стратегічного організатора індивідуалізованого підходу. Обґрунтовано необхідність комплексної, міждисциплінарної та інноваційної моделі впровадження ІОТ, яка інтегрується в освітню політику та стратегію розвитку закладу освіти. Зроблено висновок про доцільність подальших досліджень у напрямі адаптації зарубіжного досвіду впровадження ІОТ до українського освітнього контексту.

Ключові слова: заклад освіти, індивідуальна освітня траєкторія, індивідуальна програма розвитку, особа з особливими освітніми потребами, інклюзивна освіта, інклюзивне навчання, управлінські засади, методичне забезпечення, освітній менеджмент.

Дата надходження статті: 25.06.2025

Дата прийняття статті: 07.07.2025

Опубліковано: 30.09.2025

